

3. Ontstaan van radicalisering

Ontwikkelingsfasen

De levenslopen van mensen die radicaliseren laten verschillende paden zien. Één daarvan is de radicalisering die plaatsvindt gedurende de ontwikkelingsfase waarin jongeren tot zo'n 23 jaar bezig zijn met de vorming van hun identiteit: ontwikkeling van eigen opvattingen, normen en waarden in interactie met de sociale omgeving, zoals familie, vrienden, school, werk en media (Van Yperen, 2009).

breinontwikkeling

Vanuit de ontwikkeling van het brein bezien (Crone, 2008) is het de ontwikkelingsfase waarin het hersengebied dat verantwoordelijk is voor rationele afwegingen zich langzamer ontwikkelt dan andere hersengebieden. Het gevolg is dat jongeren in de leeftijdsfase tussen ongeveer 14 en 23 jaar veelal moeite hebben tot weloverwogen keuzes te komen en daarbij de consequenties van hun keuzes te overzien. Ze vinden het moeilijk om goed te plannen en prioriteiten te stellen, abstracte denkprocessen uit te voeren en te anticiperen. De 'emotiegebieden' in de hersenen missen nog de remmende invloed van de controlegebieden, en de communicatie tussen die gebieden is niet optimaal. Daardoor zijn jongeren die riskante keuzes maken nauwelijks gevoelig voor straf, maar wel zeer gevoelig voor belonen. Ook ontstaat in de ogen van volwassenen onevenwichtig gedrag: de jongere komt volwassen over, maar is soms opeens onredelijk emotioneel. Verder hebben jongeren in deze leeftijdsfase moeite met het juist interpreteren van sociale signalen: ze denken al snel dat een ander hen niet respecteert en ze voelen zich snel aangevallen.

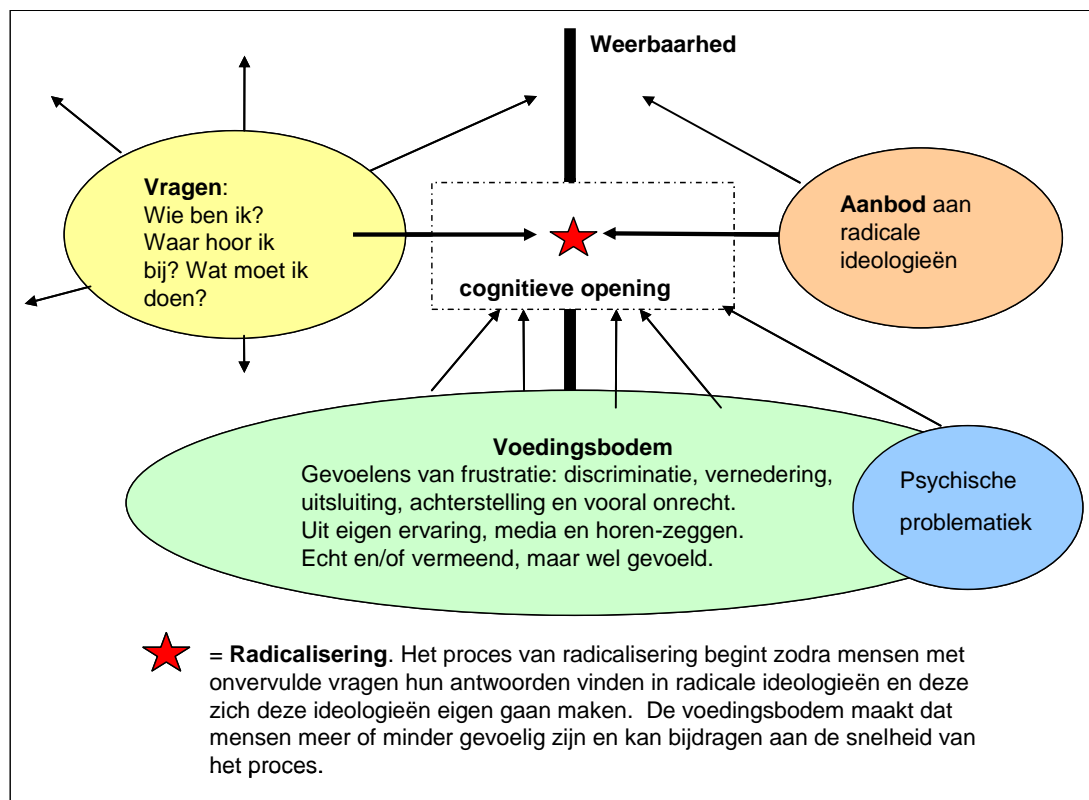
De hormoonspiegel stijgt, met als gevolg grote stemmingswisselingen, een neiging tot roekeloos gedrag en het opzoeken van *kicks*. Door de beperkte impulscontrole, gekoppeld aan een streven naar directe behoeftebevrediging en een gering relativiseringsvermogen, kan een jongere in deze ontwikkelingsfase riskant gedrag vertonen, zonder zelf het gevaar te zien waaraan hij zich blootstelt. De 'plasticiteit van het brein' maakt het mogelijk noodzakelijke prikkels op te nemen. Zo is de invloed van een peergroup voor de ontwikkeling van het brein voor jongeren van groot (met name positief) belang. Een positief stimulerende omgeving kan voor een groot deel het risico op ontspoord gedrag teniet doen (Jolles 2011).

sociale ontwikkeling

In sociaal opzicht bieden radicale ideeën of radicale ideologieën jongeren mogelijk voordelen; je hoort ergens bij, je krijgt vrienden, waardering ('van zero tot hero') en bescherming. Het kan jongeren een platform bieden om frustraties en gevoelens van onrecht te ventileren. Radicale ideologieën of groepen bieden jongeren en jongvolwassen daarnaast een helder en vastomlijnd wereld- en ideaalbeeld waardoor keuzes tussen goed en fout eenvoudiger worden.

Procesverloop: vraag-aanbod model

Het hierna geschetste zogenaamd vraag-aanbod model wordt door velen gebruikt om het proces van radicalisering inzichtelijk te maken.

toelichting(kleuren komen terug in de tekst)

Vragen: De jongere of jongvolwassen gaat opzoek naar zijn of haar identiteit: wie ben ik? Waar hoor ik bij? Wat moet ik doen? In contact met ouders, familie, vrienden, school etc. worden deze vragen beantwoordt. Hierdoor vindt identiteitsvorming plaats.

Aanbod: Onderdeel van het aanbod aan antwoorden voor de identiteitsvorming kunnen ook radicale ideologieën zijn. Deze idealen en ideologieën kunnen aan jongeren en jongvolwassenen op verschillende manieren worden aangeboden. Het internet is de meest uitgebreide en toegankelijke vindplaats van dit aanbod, maar ook door flyers, op het schoolplein en tijdens bezoeken aan de moskee kunnen jongeren en jongvolwassenen in aanraking komen met radicale ideeën.

Voedingsbodem: De voedingsbodem welke de aantrekkingskracht van radicale ideeën genereert bestaat uit:

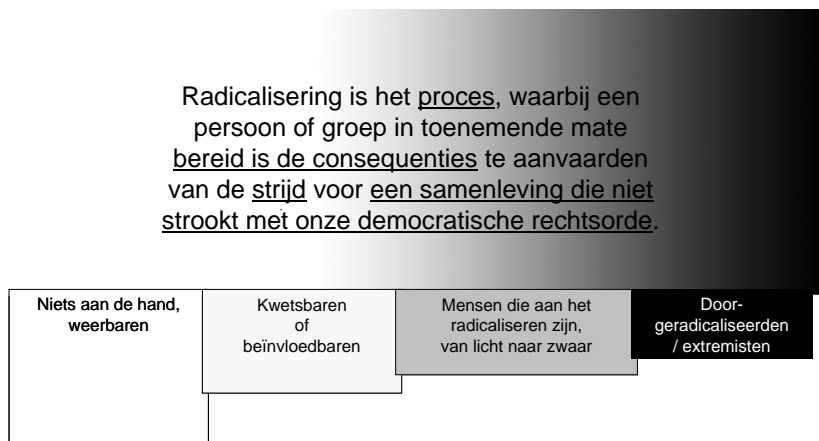
- Gevoelens van achterstelling, discriminatie, vernedering of uitsluiting en het ervaren van onrecht. Deze gevoelens kunnen voortkomen uit eigen persoonlijke ervaringen maar kunnen ook voortvloeien uit vermeende ervaringen of gebeurtenissen in de media. Ook de integratieparadox speelt een rol: hoe meer migranten gericht zijn op de Nederlandse maatschappij en willen integreren, hoe groter hun verwachtingen worden ten aanzien van de maatschappij en hoe gevoeliger ze zijn voor cultuurconflicten en uitsluiting.

- Persoonlijke gebeurtenissen in het leven van een jongere of jongvolwassene waardoor ze onzeker worden over wie ze zijn. Voorbeelden hiervan zijn een scheiding van ouders, het verlies van een dierbare of een waardevolle vriendschap.
- **Psychische problematiek:** De laatste jaren tonen diverse onderzoeken aan dat personen met een psychische problematiek, zoals autisme, gevoeliger kunnen zijn voor radicale ideeën. Door psychische problemen kunnen ze verminderd in staat zijn gevoelens te tonen of empathie te tonen voor andersdenkenden.

Cognitieve opening: de combinatie van de aantrekkingskracht van een ideologie of gedachtegoed en de voedingsbodem bij het individu waardoor het proces van radicalisering kan worden verklaard.

procesverloop

Zoals gezegd is radicalisering een proces; dat verloopt niet volgens een vast stramien. De te onderscheiden groepen, zoals hieronder weergegeven, overlappen elkaar. Het is daarbij niet gezegd dat als je links begint met stappen te zetten, je uiterst rechts eindigt. Het proces kan razend snel of juist langzaam gaan, stilvallen en weer terugtreden. Voor de meeste personen die een proces van radicalisering doormaken betekent het verkrijgen van regelmaat, structuur en verantwoordelijkheden ('huisje, boompje, beestje') de doorloop naar de-radicalisering.

En de professional?

De eerstelijnsprofessional zal zelden of nooit met de uiterst rechtse fase te maken hebben. Intervenieren bij deze groep is veelal voorbehouden aan de politie, AIVD of de-radicaliseringsdeskundigen. Vooral de eerste twee fasen zijn voor de professional de grootste uitdaging om jongeren weerbaar te houden of te maken zodat ze niet meer beïnvloedbaar zijn of kunnen worden. De professional kan vanuit de zorg voor en betrokkenheid op de jongere een bijdrage leveren aan het tegengaan van radicalisering.

Meer lezen:

Crone, E. (2008). *Het puberende brein. Over de ontwikkeling van de hersenen in de unieke periode van de adolescentie.* Amsterdam, Uitgeverij Bert Bakker.

Jolles, J. (2011) *Ellis en het verbreinen. Over hersenen, gedrag & educatie*. Neuropsych Publishers, Amsterdam – Maastricht

KPC-groep (2010) *Radix tool. Een meetinstrument bij radicalisering*. Den Bosch, 2010

San, M. van, Sieckelinck, S & Winter, M. de (2010). *Idealen op drift. Een pedagogische kijk op radicaliserende jongeren*. Den Haag: Boom|Lemma.

Yperen, T.A. van (2009). *Betere ketens*. In: Graas e.a. (Red.). *De Wet Jeugdzorg in de dagelijkse praktijk*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.